Published December 29, 2021 Klapalekiana, **57**: 401–406, 2021
ISSN 1210-6100

Entomologické exkurze pro širokou veřejnost 2021

I v letošním roce se mnozí zájemci o hmyz z řad široké veřejnosti dočkali entomologických exkurzí, během kterých se mohli nejen dozvědět spoustu nových a zajímavých informací z říše hmyzu, ale především si prohlédli mnoho druhů bezobratlých naživo přímo v terénu. Oproti předešlému roku se podařilo počet vycházek opět navýšit, zájemci tak mohli letos vybírat celkem z 15 exkurzí. Další novinkou byla „expanze" exkurzí do větší části republiky, a tak se hmyz poznával nejen tradičně v Praze a středních Čechách, ale nově i v severních a jižních Čechách nebo na jižní a východní Moravě. V následujících odstavcích ve zkratce připomeneme ty nejzajímavější vycházky.

Jedno z tradičních míst, které láká svou atraktivitou, a snažíme se ho každé dva roky na seznamu exkurzí opakovat, je NPR Libický luh ve Středočeském kraji. Pod vedením Vladimíra Vrabce se tak vydalo 30 účastníků na procházku tamními mokřady a lužními lesy. Vzhledem k tomu, že je lokalita pověstná výskytem listonohů jarních (*Lepidurus apus*) a žábronožek sněžních (*Eubranchipus grubii*), směřovaly jejich kroky mimo jiné k tůním. Bohužel se korýše nepodařilo zastihnout, ale nikdo nemusel být zklamán. Byly nalezeny atraktivní druhy brouků jako lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*), kousavec páskovaný (*Rhagium sycophanta*), kozlíček zdobený (*Mesosa curculionoides*), kozlíček *Mesosa nebulosa*, červenáček ohnivý (*Pyrochroa coccinea*) nebo housenky kriticky ohroženého motýla hnědáska osikového (*Euphydryas maturna*), který na lokalitě v minulosti vyhynul a nyní zde žije jeho reintrodukovaná populace.

V sobotu 11. června proběhla pod vedením Jiřího Řehounka ze sdružení Calla, Lucie Ambrožové a Lukáše Draga z Biologického centra AV ČR exkurze do alejí v okolí Hluboké nad Vltavou, která výjimečně nelákala účastníky na vysokou diverzitu hmyzu, nýbrž na dva ikonické druhy – roháče obecného (*Lucanus cervus*) a tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*). Oba druhy se podařilo pozorovat v hojném počtu a jak je vidět, i tyto formy exkurzí jsou pro veřejnost dostatečně poutavé, neboť se vycházka s počtem 34 účastníků zařadila na první místo co do účasti.

Poprvé jsme se rozhodli zkusit pořádat exkurze i přes letní prázdniny a účast rozhodně nebyla znatelně nižší. První prázdninová vycházka proběhla 17. července v okolí Zlína do PP Nad Kašavou. Exkurzí, na kterou zavítalo 28 účastníků, provedl Dušan Trávníček, Eduard Ezer, Milan Veselý a Tomáš Vojkůvka. Z palety hmyzích obyvatel lučních biotopů byly představeny především běžné druhy brouků, např. páteříček žlutý (*Rhagonycha fulva*), pestrokrovečník včelový (*Trichodes apiarius*), ploštic, např. klopuška zavalitá (*Capsus ater*), kněžice páskovaná (*Graphosoma italicum*), a motýlů, jako okáč bojínkový (*Melanargia galathea*), okáč prosíčkový (*Aphantopus hyperantus*) či vřetenuška obecná (*Zygaena filipendulae*). Dalším zajímavým biotopem bylo slatinné jezírko, kde bylo možno na vegetaci pozorovat vážky, jako šídlo modré (*Aeshna cyanea*) nebo vážku ploskou (*Libellula depressa*). Zatímco vedoucí prováděli odchyt vodních brouků, účastníci mohli na hladině vody pozorovat vodoměrky a bruslařky. Všichni přítomní si mohli prohlédnout řadu potápníků a vodomilů, ke kterým se dozvěděli rozdíly ve stavbě těla, chování, způsobu dýchání a nabírání zásoby vzduchu. Jako nejzajímavějšího vodního brouka se podařilo odchytit vzácného splašníka *Hydrochus*

Obr. 1. Vedoucí s účastníky entomologické exkurze do okolí Kašavy nedaleko Zlína. Fotografie Dušan Trávníček.

megaphallus. Nebyla by to však správná entomologická exkurze bez nějakého obratlovce, proto největší pozornost vyvolala velká larva potápníka vroubeného (*Dytiscus marginalis*) s čerstvě uloveným vývojovým stádiem čolka obecného (*Lissotriton vulgaris*).

I v Praze se mohli 24. července zájemci, kteří se nerozhodli odcestovat na dovolenou, vypravit o prázdninách za hmyzem, a to do PR Prokopské údolí pod vedením Šimona Zemana a Jiřího Hadravy. Velmi oblíbená lokalita dostupná nepříliš dlouhým a nenáročným okruhem přímo od zastávky metra přilákala 21 účastníků a nabídla zástupce ruderální nebo stepní entomofauny, jako například kobylku šedou (*Platycleis albopunctata*) či kriticky ohroženou štíhlenku jehlicovou (*Gampsocoris punctipes*). Největší úspěch sklidily oba druhy otakárků a samička řasníka (*Xenos vesparum*) parazitující na vosíkovi (*Polistes* sp.). Exkurze přinesla i zajímavé faunistické nálezy, jako např. křísa šířenku jilmovou (*Iassus scutellaris*), který byl v Praze zaznamenán vůbec poprvé.

Celoroční turnus vycházek byl zakončen 11. září poslední exkurzí do NPR Karlštejn nedaleko Prahy pod vedením Lucie Hrůzové a Davida Sommera. Počasí i v tuto pokročilou sezónu přálo, a tak mohlo 18 účastníků během vycházky skalními biotopy, lesostepmi a světlými karlštejnskými lesy pozorovat především běžné druhy denních motýlů, například perleťovce malé (*Issoria lathonia*), okáče poháňkové (*Coenonympha pamphilus*), modrásky jetelové (*Polyommatus icarus*), žluťásky jižní (*Colias alfacariensis*) nebo housenku otakárka fenyklového (*Papilio machaon*), která se zařadila mezi nejatraktivnější nálezy. Krásou a pestrostí jí však konkurovaly pestře zbarvené housenky lišaje pryšcového (*Hyles euphorbiae*) nebo zástupce arachnofauny, stepník rudý (*Eresus kollari*).

Letošní program entomologických exkurzí byl opět velmi vydařený a v době od dubna do září naplněný vždy alespoň jednou vycházkou měsíčně. Za dosáhnutí takového počtu exkurzí vděčíme především všem vedoucích, kterých se letos aktivně do vedení zapojilo 18.

Obr. 2. Majky *Eurymeloe scabriusculus* patřily mezi nejhezčí nálezy během exkurze do území PR Stráň u Chroustova. Fotografie Pavel Brodecký.

Obr. 3. Druhou největší pozornost na lokalitě PR Stráně u Chroustova si po majkách vysloužil nepochybně jeden z vedoucích, Šimon Zeman, když vytáhl na sběr hmyzu pověstný lux na křísy. Fotografie Vladimír Vrabec.

Obr. 4. Během vycházky na Vrbenské rybníky u Českých Budějovic mohli přítomní obdivovat fascinující vymrštitelnou masku vážek. Fotografie Pavel Duda.

Obr. 5. Místopředseda ČSE Aleš Bezděk s účastníky exkurze na Vrbenské rybníky. Fotografie Pavel Duda.

Obr. 6. Housenka hnědáska osikového (*Euphydryas maturna*), se kterou se mohli seznámit účastníci vycházky do NPR Libický luh. Fotografie Pavel Brodecký.

Obr. 7. Obvykle si všichni prohlíží hmyz až v epruvetách. Někdy se ovšem najdou mezi dětmi nadšenci, kteří chtějí hmyz vybírat už ze smýkadla. Fotografie Martin Klaudys.

Obr. 8. Účastníci entomologické exkurze v NPR Karlštejn. Fotografie Lucie Hrůzová.

Tímto všem vedoucím i účastníkům akcí děkujeme a děkujeme také spřáteleným institucím a spolkům (AOPK ČR, Biologické centrum AV ČR, Calla, Magistrát hl. města Prahy, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Správa NP Podyjí), které spolupracovaly na organizaci vycházek.

Lucie HRŮZOVÁ, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha
& Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha

Šimon ZEMAN, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha
& Zoologické oddělení, Národní muzeum, Praha

Lucie AMBROŽOVÁ, Entomologický ústav, Biologické centrum AV ČR, v. v. i., České Budějovice & Přírodovědecká fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice

Vladimír VRABEC, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha

Dušan TRÁVNÍČEK, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Zlín

David SOMMER, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha &
Fakulta životního prostředí, Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha